

Amnarul avea să-și facă datoria, eram convinsă. Îmi continuam visul, deși mă ridicasem și mă îndreptam spre cort. Simțeam focul ieșindu-mi din cap, țâșnindu-mi din fiecare deget.

Am pus o mână de iarbă uscată pe pământ și o bucatică de balegă foarte uscată deasupra, am luat puțină iască între degete și am lovit cremenea. A sărit o scânteie strălucitoare. Am lovit din nou, a sărit altă scânteie... apoi alta... și alta; un foc de artificii în miniatură...

Focul era aprins, o mică flacără-copil, dornică să se hrănească, să crească și să trăiască. Am mai pus niște găteje și a zvâcnit, înălțându-se. Când Yongden s-a întors cu o cantitate serioasă de balegă uscată și câteva crengi sub braț, s-a mirat și s-a bucurat.

— Cum ai făcut? m-a întrebat.

— E focul *tumo*, am răspuns zâmbind.

Tânărul *lama* mă privi cu atenție.

— E adevărat, zise el, ai fața roșie toată și ochii îți sunt atât de strălucitori...

— Bine, bine, am replicat, e perfect așa. Lasă comentariile pe tema asta și fă-mi repede o cană zdravănă de ceai cu unt. Am nevoie de o băutură caldă.

Mă temeam puțin să nu existe vreo urmare neplăcută a doua zi, dar m-am trezit perfect sănătoasă când soarele a pătruns prin pânza subțire de bumbac a cortului nostru.

În aceeași zi am ieșit din valea prin care mergeam de la poalele trecătorii Deu la. Aceasta ducea la altă vale, mult mai largă, care se prelungea cât vedeai cu ochii între lanțuri muntoase înalte.

Soarele era mai puțin strălucitor decât de obicei, iar câțiva norișori albi rătăceau pe cerul de un albastru mai palid decât fusese în săptămânile precedente. Scăldat într-o lumină foarte blândă, ținutul absolut pustiu în care pătrundeam dădea o impresie cu totul specială de prospețime și tinerețe. Nu vedeai nici urmă de tabără sau de viață omenească.

Mergeam prin acest pustiu încântător ca și cum am fi fost primii și singurii locuitori ai Pământului și ne-am fi inspectat domeniul.

Nu ne temeam că ne vom rătăci, deoarece aveam drept călăuză un râu limpede format din mai multe cursuri de apă: cel care venea din trecătoarea Deu, altul care cobora de pe pantele ce păreau să blocheze valea și un pârâu mare care ieșea dintr-un fel de redan al muntelui. După câteva ore de mers, am distins vag niște puncte negre răspândite pe pajiștile cu iarbă mărunță. Distanța la care se

aflau nu ne permitea să ne dăm seama de ce natură erau, dar, amintindu-mi ce mi se spusese la Tashi tse în legătură cu *dokpa* care își petreceau iarna pe acele pășuni montane, am ghicit că era vorba de iaci și am început să căutăm cu privirea locuința stăpânilor turmei. Am mers încă mult timp înainte să descoperim o tabără construită din pietre nelegate între ele cu mortar, după obiceiul tibetanilor care trăiesc la mari altitudini.

Un *chörten* și un mic *mendong* atestau pietatea celor care locuiau acolo. Numai că în Tibet, ca pretutindeni, demonstrațiile exterioare de evlavie nu sunt întotdeauna însoțite de o practicare efectivă a bunăvoinței și carității.

Când Yongden ceru adăpost pentru noapte, i se răspunse brutal să-și vadă de drum și să se adreseze în altă parte.

Ne-am continuat așadar coborârea și am ajuns la o colibă în care *dokpa* păstrau osemintele morților lor sub formă de *tsa-tsa*.

Lamaiștii, ca marea majoritate a budiștilor, sunt adepții incinerării, însă, cum pe cea mai mare parte a teritoriului tibetan lemnul lipsește, incinerarea este aici o practică dificilă. Atunci când este vorba despre clerici de rang înalt, lipsa de combustibil este remediată înlocuind rugul cu un cazan uriaș plin cu unt, în care trupul defunctului e mistuit.

Cât despre majoritatea tibetanilor, cadavrele lor sunt în general duse pe munți și adeseori tăiate în bucăți înainte de a fi lăsate pradă vulturilor și celorlalte animale sălbatice.

Când carnea a fost în întregime devorată, iar oasele au devenit perfect uscate, familia defunctului adună rămășițele și le încredințează unui *lama*, care le macină până le transformă într-o pulbere fină, apoi, amestecând această pulbere cu pământ umed, confecționează, cu ajutorul unei matrițe, un anumit număr de *chörten*-uri în miniatură numite *tsa-tsa*. Acestea sunt puse la păstrare în niște spații ad hoc personale sau colective.

Întrucât coliba cu *tsa-tsa* peste care dăduserăm nu era umplută în întregime, rămânea destul loc înăuntru ca să ne putem întinde, dar nu aveam la îndemână nici un fel de combustibil pentru foc, iar Yongden, dornic să ia cina, a preferat să-și încerce norocul la altă tabără.

Am ajuns la aceasta din urmă pe înnoptate. Răspunsul pe care l-am primit aici a fost și mai puțin amabil decât la cea pe care o vizitaserăm mai întâi și a trebuit să ne păzim de câini, care n-au

fost chiar asmuțiți asupra noastră, dar ale căror manifestări neliniștitoare nici n-au fost oprite.

Ne-am petrecut așadar noaptea sub cerul liber, pe o mică platformă stâncoasă.

A doua zi, continuând să coborâm valea care se îngusta treptat, am ajuns în cursul după-amiezii lângă un pod. Am fost foarte surprinsă să întâlnesc unul pe traseul acela de vară atât de puțin frecventat. Totuși, podul nu avea nimic monumental, nu semăna prin nimic cu cele pe care le întâlneam în valea lui Nu chu. Această operă de artă era alcătuită din patru sau cinci trunchiuri de brazi tineri, sprijinite pe stâlpi, și câteva pietre mari aproape plate, aruncate pe acestea din loc în loc ca să ai pe ce pune piciorul.

Oricât ar fi fost de jalnică, această pasarelă lungă nu fusese construită acolo fără un motiv. Traseul trecea probabil pe celălalt mal, și totuși îl vedeam continuând în fața mea, lat și bine marcat. Eram foarte intrigată. Ce aveam să facem? Să traversăm râul sau nu?...

Am hotărât să traversăm. La început, alegerea mea nu a părut una fericită; am ajuns în mijlocul unor arbuști cu spini ce creșteau pe un teren mlăștinos, printre care nu se mai distingeau nici urmă de cărare. Mă simțeam tentată să pun tabăra, dacă puteam găsi un loc oarecum convenabil, și să las pe a doua zi grija de a căuta drumul, când, privind în jur, am zărit câțiva copii care păzeau animale nu departe de malul râului. Ieșind din hățiș, m-am îndreptat spre ei ca să le pun niște întrebări.

Am aflat că de cealaltă parte a apei, pe malul pe care tocmai îl părăsiserăm, exista o tabără de *dokpa*.

Micii păstori mi-au mai spus că mă aflam la poalele a trei trecători care ofereau acces, toate trei, în ținuturile locuite de *popa*.

Una dintre ele era blocată de o cantitate enormă de zăpadă. Erau siguri de asta. Despre celelalte două nu puteau afirma nimic; poate că una sau alta ori chiar amândouă erau încă practicabile.

În timp ce stăteam de vorbă cu copiii a venit o femeie care ne-a repetat cu exactitate ceea ce tocmai auziserăm în legătură cu cele trei drumuri care duceau în ținutul Po. Ne-a sfătuit să încercăm traversarea prin trecătoarea din mijloc, numită Aigni la. Cel mai bine, spunea ea, era să ne continuăm neîntârziat drumul în direcția aceea, să mergem cât de mult putem, să poposim oriunde vom găsi apă și lemne și să pornim iar înainte să se facă ziuă.

Drumul era lung, adăuga ea, și chiar dacă trecătoarea rămânea încă liberă, trebuia să ne așteptăm să traversăm zone cu zăpadă mare spre vârf, ceea ce nu ne va împiedica să înaintăm cu rezeziție.

Perspectiva nu era deloc plăcută pentru niște oameni care tocmai se luptaseră cu zăpada la trecerea altui lanț de munți. Într-adevăr, informațiile furnizate de femeia aceea simplă nu îndemnau la veselie.

Eram pregătiți totuși să auzim asemenea vești, fiind avertizați cum se cuvine la Tashi tse despre ce ne aștepta în acel anotimp la trecerea munților. Cu toate acestea, până atunci totul mersese bine și puteam măcar să sperăm că norocul nu ne va părăsi.

Era important totuși să ne grăbim.

Împrejurările nu ne permisese să urmărim bunele sfaturi ale sătenilor din Tashi tse în privința cantității de provizii pe care se cuvenea să o luăm cu noi pentru călătorie, iar merindele ne erau pe terminate.

În aceste condiții, ar fi trebuit să ne bucurăm că ne aflam atât de aproape de o regiune locuită, unde aveam să ne putem aproviziona și să ne gândim că, foarte probabil, a doua zi, la aceeași oră, vom coborî spre satele din acel Po yul despre care vorbeam și la care visam de ani de zile. Totuși, o vagă melancolie ne apăsa pe amândoi. Nu-i puteam găsi alt motiv decât oboseala nervoasă pe care ne-o lăsase trecerea prin Deu la.

Oricum, de data aceasta, ca în multe alte rânduri, nu aveam timp din belșug pentru a ne analiza sentimentele. Era necesar ca a doua zi să ajungem devreme la capătul urcușului, ca să avem la dispoziție cât mai mult timp posibil pentru a recunoaște traseele, în caz că ar fi fost mai multe pe versantul opus, și pentru a preveni întârzierea pe care unele incidente neprevăzute ar fi putut să o cauzeze.

Ne pregăteam deci să pornim din nou la drum, când din hățișuri ieși un bărbat ducând o sarcină de lemne.

Yongden se văzu nevoit, ca la fiecare nouă întâlnire pe care o aveam, să spună povestea, în parte inventată, a numeroaselor și virtuozelor noastre pelerinaje și să dea detalii despre ținutul nostru natal.

Când interogatoriul luă sfârșit, tovarășul meu se interesă încă o dată despre starea trecătorilor și despre distanța pe care o aveam de parcurs pentru a ajunge la ele. Răspunsurile date de *dokpa*

confirmară punct cu punct ceea ce ni se spusese deja. Și el ne sfătuia să încercăm să trecem prin Aigni la; drumul era mai lung, dar mult mai bun la coborârea spre Po yul. În partea aceea, afirma el, vom găsi și colibe de păstori, abandonate în acel anotimp, care ne vor servi drept adăpost pe drum. Nu le văzuse niciodată, însă toată lumea știa că oamenii din ținutul Po își duceau turmele foarte sus în regiunea aceea în lunile de vară, iar călătorii spuneau că întâlneau tabere chiar pe traseu.

Aceste ultime informații erau utile, însă mult mai mult mă interesa să aflu ceva despre izvoarele râului care străbate toată partea de sud a ținutului Po¹. Totuși, ar fi fost imprudent din partea mea să pun întrebări directe. În afară de cazul în care au parcurs de mai multe ori același itinerar, *arjopa* nu au nici o cunoștință geografică despre regiunea ce se întinde în fața lor și, în plus, sunt foarte puțin preocupați să dobândească asemenea cunoștințe. Nu trebuia să par a ști că exista un râu ce cobora din acei munți către Po med pentru a se vărsa în Yesru tsangpo*. Dacă așa fi arătat fâțiș că mă preocupa linia de separare dintre bazinele fluviilor Saluen și Brahmaputra, așa fi devenit extrem de suspectă. Am ocolit dificultatea simulând preocupări de ordin strict material.

— Și cât privește apa, am întrebat, o să găsim de cealaltă parte a trecătorii?

— N-aveți teamă, a răspuns bărbatul, o să mergeți pe lângă un râu până ajungeți la niște pășuni. Asta-i tot ce pot să vă spun. Mai departe n-am fost niciodată.

— Este apă și pe drumul care coboară de la Gotza la? am mai întrebat.

— Da, dar râul e mai mic.

— Și la a treia trecătoare?...

Simțeam că insist prea mult, dar, de vreme ce zăpada și lipsa de alimente aveau să mă împiedice să explorez muntele atâta cât mi-aș fi dorit, voiam să mă informez pe cât îmi era cu putință. Așa fi optat pentru traversarea prin Gotza la dacă așa fi avut vreun motiv temeinic să consider acel itinerar mai interesant decât cel care trecea prin Aigni la.

1. Numită Po med: partea joasă a ținutului Po.

* Yarlung tsangpo (n.tr.).

— Ce? replică interlocutorul meu, încruntându-se, nu puteți trece prin Yeuntsong la, e blocată de zăpadă... Cei din ținutul Po zic că în partea aia e un râu mare... Dar ce vă interesează asta pe voi?

Yongden interveni prompt.

— Ah, zise el râzând, n-o cunoști pe măicuța, se teme tot timpul să nu rămână cumva fără ceai. Îi umblă ochii întruna după pâraie și după un loc unde să se odihnească. Dacă m-aș lua după ea, ne-am petrece mai bine de jumătate din zi bând ceai.

Bărbatul începu și el să râdă.

— Ha, ha! răspunse el, ceaiul e într-adevăr un lucru bun, mai ales pentru femei, care nu beau atâta alcool ca noi.

În timp ce flecărea astfel, tânărul meu *lama* avusese o inspirație bruscă:

— Frate mai mare, îi spuse tibetanului, nimic nu e mai bun decât să aduni merite săvârșind fapte bune, e un lucru de folos și profitabil nu numai pentru viața asta, ci și pentru cele ce vor urma.

Individul nu putea decât să încuviințeze această declarație moralizatoare, ceea ce și făcu, înclinând de două-trei ori din cap.

— Vezi, continuă Yongden, eu sunt un *lama*, și uite și o bătrână¹, mama mea, o *nagspa yum*²; amândoi suntem *neskorpa*³, iar a ne aduce un serviciu ar însemna, fără doar și poate, o faptă foarte meritorie. Împrumută-ne niște cai și condu-ne până în vârful trecătorii Aigni.

Încercarea era îndrăzneță. Să convingi un *dokpa* să-ți asigure serviciile sale gratuit, câtă vreme nu e silit de o rechiziție în regulă care să emane de la șefii săi direcți, este în general imposibil. Aveam

1. Cu siguranță sunt departe de prima tinerețe, dar, pentru a-mi schimba complet personalitatea, îmi atribuisem un anumit număr de ani suplimentari și simulam în prezența tibetanilor comportamentul specific celei mai depline decrepitudini, în măsură să îndeparteze ideea că puteam fi o exploratoare în caz că ar fi avut vreodată loc anchete în privința mea. Totuși, după câte se pare, nu arătam cei 62 de ani pe care mi-i dădusem. Unele femei se mirau văzând că am toți dinții și nici un fir de păr cărunt. Am decis așadar să scad ceva din această vârstă respectabilă și am redus-o la 56 de ani, vârstă pe care am păstrat-o până în Lhasa, unde am avut cochetăria să mă mai întineresc nițel.
2. Vezi nota 2, p. 47.
3. Vezi nota 1, p. 60.